

Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kararlarının Biçim Yönünden Değerlendirilmesi

Prof. Dr. Osman Doğru
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Giriş

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarının işlevi, bir yandan başvurucuların adalet talebine yanıt vermek, öte yandan anayasal hakların kapsamını belirlemektir. Kararların bu işlevlerini gereği gibi yerine getirebilmeleri, hem içerik ve hem de biçimsel yönden kaliteli olmalarına bağlıdır.

Bireysel başvuru kararlarının içerik yönünden kalitesi, başka kriterlerin yanında, bir kararın anayasal hak ve özgürlüklerin korunmasını güçlendirip güçlendirmedeği, en azından İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi standartlarını iç hukukta koruyup korumadığı kriterleri ile ölçülebilir. Kararların biçimsel yönden kalitesi ise, başka kriterlerin yanında, her bir kararın erişilebilir, anlaşılabilir ve hatırlanabilir olup olmadığı kriterleri ile ölçülebilir. Kararların bu kriterleri taşıyıp taşımadığı, kararların kimliğini gösteren künyesi ile sistematliğini ve yapısını gösteren metni incelenerek ortaya çıkarılabilir.

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarını biçimsel yönden değerlendirmeye çalışan bu yazıda, kararların hatırlanabilir olması için tüm kararlara isim verilmesinin, kararların erişilebilir olması için tüm kararların gerekçeleriyle birlikte açıklanmasının, kararların anlaşılabilir olması için tüm kararlarda sorunsallaştırmanın özenle yapılmasının önemine işaret edilmektedir.

Karar hafızasının taşıyıcısı: Karar ismi

Hukuk uygulayıcıları ve akademisyenleri, okudukları bir kararı en kısa yoldan diğer kararlardan ayırtırmak ve önemli gördüklerini akılda tutmak isterler. Çünkü bu karar okuyucularının belirli bir sorunla ilgili yürürlükteki

içtihat hukukunun ne olduğu sorusuna en kısa sürede yanıt verebilmeleri, içtihat hukukunda istikrarın sürüp sürmediğini izlemeleri, kararlar üzerinde sözlü tartışma yürütebilmeleri gerekir. Kararların içerikleri, yani kararlardaki hak ve özgürlüklere ilişkin ilkeler ile ilkelerin olaya nasıl uygulandığı hatırlanarak yapılan tartışmalar, bir yandan içtihat hukukunun gelişimini sağlar, diğer yandan içtihatların bilinirliğini artırır. Bütün bunlar ancak karar hafızasıyla yapılabilir.

Bir kararı diğer tüm kararlardan en kısa ve en hızlı şekilde ayırtırmak, ancak onu tek yapan, diğerlerinde bulunmayan bir simgeyle ifade etmek suretiyle mümkün olabilir. Bu simgeler karar okuyucuları tarafından da oluşturabilir. Ancak karar okuyucuları tarafından oluşturulan simgeler, ortak simgeler olmaz. Herkes tarafından bilinebilir, kullanılabilir ve atıf yapılabilir ortak simgeler, ancak kararı veren organlar tarafından oluşturulabilir. Yargı organları bu simgelere kararın künyesinde yer verebilirler.

Yargı organlarının davalara/kararlara verdikleri Esas/Başvuru sayıları ve Karar sayıları, bir kararın diğer kararlardan ayırtırılmasını ve daha sonra erişilebilirliğini sağlayan simgelerden biridir. Her davaya/karara kolaylıkla bir sayı verilebilir ve böylece diğerlerinden ayırtırılabilir. Ne var ki sayılar, akılda tutulabilen ve hatırlanabilen simgeler değildir. Özellikle sözlü içtihat tartışması sırasında belirli bir karardan söz ederken sayılar hatırlanamayacağı için Esas/Başvuru veya Karar sayılarına sözlü atıf yapılamaz. Dolayısıyla somut olarak hangi karardan söz edildiği genellikle anlaşılmaz. Tartışmanın konusu kararların içeriğinden, kararları veren mahkemenin eğilimine, mahkemenin eğiliminden mahkemenin/hakimin tarafsızlığına yönelir. Tartışma, referanssız ve dayanaksız, soyut bir tartışmaya dönüşür.

Kararlarda sözü edilen ilkelerin ve ilkelerin olaylara uygulanmasının gerektiği gibi tartışılmaması, yürürlükteki içtihat hukukunun ne olduğunu tespit etmeyi ve eleştirmeyi güçleştirir; yüksek yargıyı da ilkelerin söyleyicisi “*içtihat mahkemesi*” olmaktan çıkarıp, benzer olaylarda aynı sonuca varan “*emsal karar mahkemesi*” olmaya götürür. Kuşkusuz şu ya da bu tür bir mahkeme olmak, yargı organlarının ama daha genel olarak hukuk sisteminin tercihidir. Bu konudaki tercihin sebepleri, bu yazının konusu olmayan farklı unsurları düşünmeyi gerektirir.

Bir kararı diğerlerinden ayırtırmayı ve daha sonra bu karara erişilebilirliği sağlayan bir başka simge daha oluşturabilir. Bu da, karar ismidir.

Tartışmayı kolaylaştırmak için davalara/kararlara bazen basın yayın organları tarafından isim verilmektedir. Ne var ki, sadece hükmü kuran mahkeme tarafından verilen resmi karar ismi, tüm karar okuyucuları tarafından atıf yapılabilir nitelikte bir karar ismi olabilir.

İsimler kolaylıkla, en azından sayılara göre çok daha kolayca hatırlanabilir simgelerdir. Sözlü içtihat tartışmalarında karar isimlerine referansta bulunmak mümkündür. Bir kararın ismi telaffuz edildiğinde, o kararın içeriğini (ilkeleri ve ilkelerin olaya nasıl uygulandığını) hatırlamak çok daha kolaydır. Çünkü kararın içeriği, kararın hatırlanabilir nitelikteki ismiyle simgeleştirilmiştir.

Karar ismi, davanın konusundan oluşturulabileceği gibi, tarafların isimlerinden de oluşturulabilir. Davanın konusundan oluşturulan karar isimlerinin kararın içeriğini daha çabuk çağrıştırabileceği düşünülebilir. Ancak yargılama konusunu isimlendirmek için kullanılacak kriteri belirleme ve uygulama güçlüğü, aynı konuda çok sayıda karar bulunması halinde mükerrer isimlendirme riski, konudan karar ismi oluşturma tercihini zorlaştırmaktadır. Kaldı ki, kararların konu dizininin ayrıca yapılması gerekir. Bunun yerine, karar isimlerini tarafların (bireysel başvuruda sadece başvuruçuların) isimlerinden oluşturmak tercih edilebilir. Başvuruçucu isimleri özel isimler olduğundan, bu şekilde karar ismi oluşturmak daha kolaydır.¹ Özetle, kararlara tarafların/başvuruçuların isimlerinden oluşturulmuş isimler verilmesinde büyük bir kamusal yarar vardır.

Öte yandan, tarafların/başvuruçuların isimlerinden oluşturulmuş karar isimlerinin, kendilerinin özel yararlarına (örneğin özel yaşama saygı haklarına, masumiyet karinesine) bir müdahale oluşturup oluşturmadığı sorusu sorulabilir. İsim, bireyin kimliğini saptama ve bir aile ile bağını kurma aracı olduğundan, bireyin özel ve aile yaşamını ilgilendirir (AİHM, Burghartz – İsviçre, no. 16213/90, 22.02.1994, §24). Ancak kararlara isim verilmesi ve

1 Tarafımdan hazırlanan www.anayasalhaklar.blogspot.com.tr adlı blogta, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarını şöyle isimlendirdim: Bir başvuruçucu varsa başvuruçucunun adı ve soyadı (örneğin “Türkan Altun”); iki başvuruçucu varsa birinci ve ikinci başvuruçucunun adı ve soyadı (örneğin “Necati Gündüz ve Recep Gündüz”); ikiden fazla başvuruçucu varsa birinci başvuruçucunun adı ve soyadı ile diğer başvuruçuların sayısı (örneğin “Galip Yılmaz ve Diğer 20 Başvuruçucu”). Aynı isimde bir başvuruçucu ile ilgili birden fazla karar varsa, bu kararları başvuruçucunun isminin ardından sayı vermek suretiyle farklılaştırdım (örneğin, Mahmut TANAL, Mahmut TANAL (2)). Aynı isimli başvuruçuların gerçekten aynı kişiler olup olmadığı TC kimlik numaralarından tespit edilebilir.

kararların kamuoyunda özel kişilerin isimleriyle anılması, kural olarak kişinin özel yaşamına bir müdahale oluşturmaz. Birincisi, aleni bir yargılama sonunda verilen kararlar tarafların değil, kamunun malıdır; kamusal mal kısmen de olsa kamudan gizlenemez. İkincisi, kararların aleniyeti, kararların mahkemede açıklanması aşamasındaki aleniyetle sınırlı görülemez; kararlar hukuk dünyasında doğdukları andan itibaren, her şeyiyle (künyesiyle, hüküm gerekçesiyle, hüküm fıkralarıyla vs.) alenidir. Üçüncüsü, her kararda tarafların isimleri yazılı olduğundan, kural olarak bu isimler zaten alenidir; kararların isimlerle yayınlanması, aleniyete yeni bir unsur eklemeyiz; sadece aleniyeti genişletir. Dördüncüsü, kararlara tarafların isimlerinin verilmesi, kararların kolaylıkla izlenmesini ve içtihat tartışmalarının yürütülmesini, dolayısıyla hukukun gelişmesini sağlamak içindir, uyuşmazlık vesile edilerek tarafların ahlaki durumlarının tartışılması için değil. Beşincisi, kararlara isim verilmesi halinde tarafların itibarının zarar görme riskini önleyici tedbirler almak² mümkün olduğu halde, kararlara hiç isim verilmemesi, çok ağır bir tedbirdir. Özetle, kararların tarafların isimleriyle anılması, kural olarak tarafların özel yaşamlarını ihlal etmez.

Ulusal mevzuatta karar ismi, bir kararda bulunması gereken unsurlardan biri olarak gösterilmemiştir.³ Bununla birlikte mevzuatta yargı kararlarına isim verilmesini engelleyen bir hüküm de yoktur. Türk yargı uygulamasında da dava veya kararlara yargı organları tarafından isim verilmemektedir. Basın yayın organları, bazı dava ve kararların kamuoyunda tartışılmasını sağlamak için dava ve kararlara konudan oluşturduğu isimler vermektedir. “Balyoz davası”, “Ergenekon davası”, “Twitter kararı”, “Youtube kararı” gibi.

Serkan Kızılyel, idari yargı kararlarını şekil açısından incelediği yazısında, karar numarasının öğrenilmesinin ve emsal olanların hafızalarda yer edinmesinin kolay olmadığını, içtihat niteliğinde bile olsa kararların

2 Bazı hallerde kararla birlikte tarafların, örneğin çocukların veya cinsel suç mağdurlarının isimlerinin yayınlanması kendilerinin itibarını etkileyebilir. Bu tür durumlarda davayı gören mahkeme, adil yargılanma hakkı kuralları çerçevesinde (Sözleşme md. 6; Anayasa md. 36) aleniyeti sınırlandırabilir. Tarafların açık isimleri yerine isimlerin baş harfleri gibi kısaltmalar kullanılmasını öngörebilir.

3 Bk. örneğin, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Hükmün kapsamı: md. 297; Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yönetmeliği, Karar kaydı: md. 11 (R.G. 03.04.2012-28253); 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, Hükmün gerekçesi ve hüküm fıkrasının içereceği hususlar: md. 232; 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kararlarda bulunacak hususlar, md. 24

isimle çağrılması mümkün olmadığı sürece ortak iletişime konu olmasının zor olduğunu, bu sorun nedeniyle idari yargı mensupları arasında bile Danıştayın kararlarından ziyade Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının adlarının daha fazla bilindiğini kaydetmiş, tarafların adını esas alan bir sistemin içtihat hukukunun bilinirliğini olumlu yönde etkileyeceğini söylemiştir⁴.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında 6216 sayılı Kanunda (md. 45 ila 51) ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde bireysel başvuru kararlarına isim verilmesi öngörülmüş değildir. Ancak Anayasa Mahkemesi mevzuatında kararlara isim verilmesini engelleyen bir hüküm de yoktur. Ne var ki, Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararlarına isim vermemektedir. Anayasa Mahkemesi bir kararında önceki kararlarına atıf yaparken kararların sadece başvuru numarasına ve karar tarihlerine yer vermektedir.⁵

Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi kararlarına isimden erişmek, sözlü içtihat tartışmalarında kararın içeriğinin hemen hatırlanması için ismini telaffuz etmek, şu kararda ilkelerin geliştirildiğini söylemek, bu kararda ilkelerin doğru uygulanmadığı şeklinde eleştirilerde bulunmak mümkün görünmemektedir. Anayasa Mahkemesinin 1 Nisan 2015 tarihine kadar yayımlanmış 756 kararından her bir hak bakımından önemli birkaç kararın adlarını söylemek mümkün olamamaktadır. Anayasa Mahkemesi kararları konusunda hukukçularda bir içtihat hafızası oluşmamaktadır. Bu durum Anayasa Mahkemesini anayasal hak ve özgürlüklerin içtihat mahkemesi olmaktan, benzer olaylarda benzer kararlar veren bir emsal mahkemesi olmaya götürmektedir.

Bu durumun tersine çevrilebilmesi için, Anayasa Mahkemesinin kararlarına başvuru sahiplerinin isimlerinden oluşturduğu karar isimleri vermesinde ve kendi kararlarına atıf yaparken karar isimlerini kullanmasında büyük kamu yararı vardır.⁶

4 S. Kızılyel, "İdari Yargı Kararlarının Şekli Üzerine Eleştirel Bir İnceleme", AÜHFD, 63 (3) 2014, s. 518-519.

5 Hatırlatmak gerekir ki, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde ve İnsan Hakları Mahkemesi İçtüzüğü'nde kararlara isim verilmesine ilişkin bir hüküm bulunmadığı halde, Mahkeme bütün kararlarına isim vermektedir.

6 Bu tebliğ hazırlanıp Nisan 2015 tarihinde sunulduktan birkaç ay sonra Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarına isim vermeye başladığı görülmektedir.

Karar tartışmasının zemini: Gerekçeli karar

Davanın tarafları/başvurucular, kendileri hakkında bir mahkeme kararının esas itibarıyla sonucuyla ilgilidirler. Taleplerine uygun bir şekilde lehlerine hüküm verilmiş ise ve hele hüküm hemen uygulanabilir nitelikte ise hükmün gerekçesini pek merak etmezler, gerekçe geç de açıklansa olur; fakat hüküm aleyhlerinde ise ve hükmüne karşı bir başvuru yolu varsa, bu yolu etkili bir şekilde kullanabilmek için gerekçe onlar için önem taşıyabilir. Basın yayın organları da kamuoyunda önemli görülen davaların genellikle sonucuyla ilgilenir. Genellikle yanıtını aradıkları soru, hüküm kime ne getirmiş, kimin durumunu nasıl değiştirmiştir?

Karar okuyucuları⁷ ise hüküm fıkralarından öte hükmün gerekçesiyle ilgilenirler. Hükmün gerekçesini okurken, kararın yürürlükteki hukukun yorumunda ve uygulanmasında bir değişiklik yapıp yapmadığını, hangi hak taleplerine olumlu hangilerine olumsuz yanıt verdiğini tespit etmeye çalışırlar. Bu da ancak gerekçeli kararın incelenmesi suretiyle anlaşılabilir. Bu nedenle karar okuyucuları kararın gerekçesinin açıklanmasını beklerler.

Ayrıca davanın tarafları/başvurucular, daha önce kendi davalarına benzer kaç davada karar verilmiş olduğuyula ve bu davalarda verilen kararlarda yürürlükteki hukukun hangi yönde geliştiğiyle değil, daha önceki kararlar arasında kendi iddialarına olumlu yanıt vermiş bir karar bulunup bulunmadığıyla ilgilenirler. Basın yayın organları için de mahkemelerin kaç tane karar vermiş oldukları, genellikle istatistiksel bir haber değeri taşır.

Oysa karar okuyucuları, sayısı ne kadar olursa olsun, ilgilendikleri sorunla ilgili tüm gerekçeli kararları görmek isterler. Gerekçeleri görmek isterler, çünkü yürürlükteki içtihat hukukunun ne olduğunu, konuyla ilgili ilkeleri ve ilkelerin olaya nasıl uygulandığını ancak gerekçelerden anlayabilirler. Tümünü görmek isterler, çünkü ancak böylece yürürlükteki içtihat hukukuna bazı kararlarda istisnalar getirilip getirilmediğini, getirilmiş ise hangi koşullarda ve hangi kriterlerle getirildiğini izleyebilirler. Böylece hukuken öngörülebilirliğin yargı organları tarafından sürdürülüp sürdürülmediğini tespit edebilirler.

⁷ Karar okuyucusu, kararın üretimine katılmamış ama teorik veya pratik açıdan kararlarla ilgilenen kişiler olarak anlaşılabilir.

Yargıtay ve Danıştay

Ulusal mevzuatta yargı organlarının verdikleri bütün kararların yayınlanmasını sağlayan bir hüküm bulunmamaktadır.⁸ Danıştay 08.10.2013 tarihinde verdiği bir kararda, Yargıtay'ca verilen bütün kararların elektronik yayım yöntemleri ile yayımlanmasına ilişkin bir davayı reddetmiştir.⁹ Danıştay kararında anlatıldığına göre dava şöyledir:

“Dava, Yargıtay’ca verilen bütün kararların, hiçbir ayırım ve ayıklama yapılmadan, UYAP ortamında, davalı idarenin [Yargıtay’ın] web sayfasında veya diğer elektronik yayım yöntemleri ile ücretsiz olarak herkesin erişimine açılması, kararların sayısal etiketler yanında, kanun adı, madde numarası gibi kriterler ile de aramalara hazır bulundurulması talebiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin 17.12.2007 tarihli işlemin iptali istemiyle açılmıştır.”

Ankara 1. İdare Mahkemesi 27.11.2008 tarihinde (E:2008/379, K:2008/1993) sayılı kararında, şu gerekçeyle davanın kabulüne karar vermiştir: “... 2709 sayılı T.C. Anayasası'nın 90. maddesi uyarınca iç hukukun bir parçası olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde düzenlenen adil yargılanma hakkına ilişkin olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince verilmiş kararlara göre, mahkeme kararlarının hiçbir istisna olmaksızın kamu denetimi sağlanacak şekilde yayımlanması gerektiği, herkesçe bilinebilir olan kanunların, yorumlarına ilişkin mahkeme kararlarının da herkesçe bilinebilir olmasının doğal sayılacağı, yargı yetkisinin Türk Milleti Adına kullanılıyor olmasının da bunu zorunlu kıldığı, kararların herkesçe erişilebilir kılınarak, değerlendirilmelerine, karşılaştırılmalarına, eleştirilmelerine imkan yaratmanın, kişilerin bilgilenmesine, yargıda iç denetimin sağlanmasına ve yargıya güven duygusunun artmasına katkısının olacağı, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile icra ve iflas işlerine ilişkin Yargıtay kararlarının tamamının yayımlanması bakımından davalı idareye getirilen yükümlülüğün, diğer

8 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (md. 363(3)) ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (md. 51(3)), sadece kanun yararına temyiz üzerine verilen bozma kararının Bakanlıkça Resmi Gazetede yayımlanmasını öngörmektedir. 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 49. maddesi ile Yargıtay İç Yönetmeliğinin 60. maddesi, “genel kurullardan ve dairelerden verilen emsal niteliğindeki kararların iki örneği”nin yayımlanmasını gerektirmektedir. Yargıtaydan Verilen İcra ve İflas İşlerine Ait Kararların Yayımlanmasına İlişkin Yönetmelik (md. 4-6), Daire tarafından verilen kararların anonimleştirildikten sonra resmi internet sitesinde yayınlanmasını öngörmektedir. 2575 sayılı Danıştay Kanunu (md. 40(3)) “içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararlar”ın Resmi Gazetede yayımlanmasını gerektirmektedir.

9 Danıştay 10. Dairesi, E. 2009/3337, K. 2013/7110, K.T. 08.10.2013

kararlar bakımından da uygulanmasına engel bir kuralın bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir."

Danıştay 10. Dairesi 08.10.2013 tarihinde verdiği kararla, yerel mahkeme kararını bozmuştur. Danıştay ilk önce, Yargıtay'ın tüm kararları yayınlama yönünde mevzuattandoğan pozitif yükümlülüğünün bulunup bulunmadığını, yoksa böyle bir yükümlülük yüklenip yüklenemeyeceğini incelemiştir. Danıştay, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesini yorumlayarak, idarenin, kanunlarda yerine getirilmesi görev olarak yüklenmemiş talepleri karşılamaya yargı kararıyla zorlanamayacaklarını kaydetmiş ve "2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nda veya başkaca bir kanunda, davacının başvurusuna konu talebin karşılanmasını, Yargıtay Başkanlığına görev olarak yükleyen bir kural bulunma" dığını belirtmiştir. Danıştay bu tespitlerden, "davalı idarenin, başvuru konusu talebi karşılamaya yargı kararıyla zorlanamayacağı" sonucuna ulaşmıştır. Böylece Danıştay, yerel mahkemenin aksine, yüksek yargı organlarının verdikleri tüm kararların erişilebilirliğinin sağlanması konusunda devletin pozitif yükümlülüğünün bulunmadığını kabul etmiştir. Danıştay, İcra ve İflas Kanunu ile icra ve iflas işlerine ilişkin Yargıtay kararlarının tamamının yayımlanması bakımından davalı idareye getirilen pozitif yükümlülüğünün niçin diğer daire kararları bakımından uygulanamayacağını, içtihat hukukuna erişim hakkının icra ve iflas kararlarıyla sınırlanmasındaki haklılığı açıklamamıştır.

Danıştay ikinci olarak, tüm kararların ayırım ve ayıklamaya (anonimleştirmeye) tabi tutulmadan yayınlanmamasında meşru bir amaç olabileceğini ima etmiştir. Danıştay'a göre "Yargıtay'ca verilen bütün kararların, hiçbir ayırım ve ayıklama yapılmadan, herkesin erişimine açılması"nın, "tarafalara ait kişisel bilgilerin ifşasına" neden olacağını, bunun da Anayasası'nın 20. maddesindeki özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme ve özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulmayacağı kuralına aykırılık oluşturabileceğini belirtmiştir. Ne var ki Danıştay, aleni bir yargılama sonucu verilmiş aleni bir kararda "kişisel bilgiler" in TC kimlik numarası ve adres dışında, neler olabileceğini söylemediği gibi, uyumsuzluk konusu olmuş bilgilerin ifşa edilmemesindeki özel yarar ile kararların yayınlanmasındaki kamu yararı arasındaki dengenin nasıl kurulabileceğini de tartışmamıştır. Bunun yerine Danıştay, kararların anonimleştirilmeden yayınlanmasının, tarafların özel ve aile yaşamlarının gizliliğine aykırılık oluşturabileceği varsayımından hareket etmiştir. Ayrıca, çok istisnai hallerde, bir kararın anonimleştirilerek

yayımlanmasına gerekçeli olarak karar verildikten sonra yayımlanması da mümkündür. Bunun yerine tüm kararların yayımlanması talebinin kategorik olarak reddedilmesi, kararların herkesçe erişilebilir kılınarak değerlendirilmelerine, karşılaştırılmalarına, eleştirilmelerine imkan yaratılmasındaki kamu yararıyla dengelenmiş görünmemektedir.

Danıştay üçüncü olarak, “çok sayıda kararın ayırım ve ayıklama yapılarak erişime açılması[nın] ise, yüksek düzeyde mali ve personel altyapısını gerektireceği için, idarenin takdir yetkisi kapsamında alacağı karara bağlı” olduğunu kaydetmiştir. Danıştay’ın anonimleştirme işlemi maliyetli bularak, idareye bu konuda külfet yüklemek istemediği anlaşılmaktadır. Ancak Danıştay’ın anonimleştirme maliyetinin yüksekliğini ve gayri makul olduğunu neye göre tespit ettiğini açıklamamıştır. Üstelik Yargıtay kararlarının azımsanmayacak bir kısmı özel şirketler tarafından ayırım ve ayıklama, hatta dizinleştirme az sayıda personel ve düşük maliyetlerle yapılmak suretiyle yayımlanmaktadır. Dolayısıyla Danıştay’ın yüksek düzeyde mali ve personel altyapısı gerekeceğine ilişkin gerekçesi, sadece bir varsayımdır.

Danıştay dördüncü olarak, “imkanlar dahilinde, Yargıtay’ca verilen bazı kararlar, ayırım ve ayıklama yapılarak, elektronik (Yargıtay web sitesi) ve basılı (Yargıtay kararları dergisi) ortamda halen erişime açık tutulmakta” olduğunu kaydetmiştir. Danıştay’ın, Yargıtay’ın bütün kararları yerine, ücretsiz olarak “*emsal niteliğindeki kararların iki örneği*”ni yayımlamasının, içtihat hukukunun bilinebilirliği bakımından yeterli görmüş olmasını anlayabilmek mümkün değildir.

Son olarak Danıştay’a göre, “*Esasen, Türk Milleti adına verildiği için kamuya ait nitelik taşıyan Yargıtay kararlarının, 492 sayılı Harçlar Kanunu uyarınca harçlandırılmak suretiyle, onaylı örneklerinin alınmasına hukuki bir engel de bulunmamaktadır*”. Hangi konuda hangi kararların çıktığını bilmeyen karar okuyucularının (örneğin akademisyenlerin) hangi kararları nasıl isteyeceklerini düşünmek zordur. Üstelik, okuyup eleştirecekleri kararları temin etmek için harç ödemek zorunda bırakılmaları çok ağır bir külfettir.

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi’nin bireysel başvuru kararlarından hangilerinin yayımlanacağı düzenlenmiştir. Buna göre, “*Bölüm kararlarının tümü ile*

Komasyon kararlarından kabul edilebilirlik açısından ilkesel önem taşıyanları Mahkemenin internet sitesinde yayımlanır”¹⁰.

Anayasa Mahkemesi web sitesinde 20 Nisan 2015 tarihi itibarıyla Bölümler (ve Genel Kurul) tarafından verilmiş 765, Komasyonlar tarafından verilmiş 11 ve Komasyonlar Başraportrlğ tarafından verilmiş 8 olmak üzere toplam 784 karar yayımlanmıştır.

Genel Kurul ve Bölümler tarafından verilmiş bireysel başvuru kararlarının tümünün yayımlanmamış olduğ görülmektedir. Mahkemenin web sitesinde yayımlanan istatistiklere göre, 23 Eylül 2012 tarihi ile 10 Nisan 2015 tarihleri arasında Bölümler tarafından 1467 karar verildięi¹¹ halde, bunlardan sadece 765 tanesinin yayımlandığı görülmektedir. İçtüzük gereği Mahkemenin tüm Bölüm (ve Genel Kurul) kararlarının yayımlanması zorunlu olduğ halde, yaklaşık yarısının neden yayımlanmamış olduğ anlaşılamamıştır.

Yine aynı dönemde Komasyonlar tarafından verilen 12,537 karardan sadece 11 tanesinin yayınlanmış olması ise düşündürücüdür. Komasyon kararlarının tümünün Anayasa Mahkemesi'nin web sitesinde yayımlanmasının önünde ne gibi bir engel bulunduğ anlaşılamamaktadır. Bu durumda Komasyonların yayınlanmamış kararlarında hangi kabul edilebilirlik kriterlerini nasıl uyguladıklarını incelemek ve eleştirmek mümkün değildir. Örneğin, maddi bir kabul edilebilirlik kriteri olan “açıkça dayanaktan yoksunluk” kriterinin Komasyonlar tarafından uygulanıp uygulanmadığı, uygulanıyorsa hangi olaylarda nasıl uygulandığı hem karar okuyucuları için hem de potansiyel başvurucular için kaçınılmaz olarak önem taşıyan bir bilgidir.¹²

Bu nedenle AYM Genel Kurulu, Bölümler ve Komasyonlar tarafından verilen tüm bireysel başvuru kararlarının istisnasız olarak Mahkemenin web sitesinde yayımlanması, özellikle karar okuyucuları bakımından büyük önem taşımaktadır.

10 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu (md. 50(3)) ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü (md. 81(4) ve (5)).

11 http://www.anayasa.gov.tr/files/bireyselBasvuru/23_eylul_2012_10_nisan_2015.pdf

12 Örneğin Anayasa Mahkemesinin yayımlanmamış bir Komasyon kararı, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve İHAM tarafından verilen karar yayımlanmıştır. Tomaş – Türkiye kabuledilebilirlik kararı, no. 57507/14, 17.02.2015. AYM'nin böyle bir kararının varlığı ancak İHAM kararından öğrenilmiştir.

İkinci olarak, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararları gerekçeli olarak yayımlanmaktadır. Ancak iki kararda durum farklıdır. Anayasa Mahkemesi 2014/253 numaralı başvuruda 09.01.2015 tarihinde karar vermiş, karar 12.01.2015 tarihinde web sitesinde yayımlanmıştır. Ancak bu yayımlanan kısa karardır. Kararda sadece başvurunun konusu, başvuru süreci ve hüküm başlıkları altında bilgiler yer almaktadır. Kararda olaylar ve olgular bölümü ile inceleme ve gerekçe bölümleri yer almamaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin web sitesinin ilk sayfasının Duyurular bölümünde 13.4.2015 tarihli duyuruyla, "*Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun 8.4.2015 Çarşamba Günü Yapılan Toplantısında 2014/14061 Sayılı Hikmet KOPAR ve Diğerlerinin Bireysel Başvurularına İlişkin Verdiği Karar Sonucu*" duyurulmuştur. Dolayısıyla bu iki karar gerekçesiz olarak yayımlanmıştır.¹³ Gerekçesiz karar yayımlanmamalıdır.

Üçüncü olarak, AYM'nin bazı bireysel başvuru kararlarının gerekçeleriyle birlikte yayımlanmasından önce, kararların sonucu hakkında basında haberler çıktığı, bazı kısa kararlar üzerine mahkemelerin işlem yaptıkları bilinmektedir. Anayasa Mahkemesi Başkanlığı tarafından yayımlanan 20.03.2015 tarihli duyuruda, Anayasanın 153. maddesine uygun olarak "*iptal kararlarının gerekçesi yazılmadan açıklanmayacağı*" belirtilmektedir. Bireysel başvuru kararları da gerekçesi yazılmadan açıklanmamalıdır. Gerekçesi yazılmadan bir kararın sonucunun açıklanması, kamuoyunda kararların gerekçeleri üzerinden tartışılmasını ve eleştirilmesini engellemektedir. Öte yandan, karar sonucu ile karar gerekçesi arasındaki farklılığın gerekçe yayımlanmadan önce fark edilmesi ve sonuç ile çelişik gerekçe yayımlanmaması sağlanabilir.¹⁴

13 Bu iki kararın gerekçesi 20 Nisan 2015 tarihi itibarıyla yayımlanmamıştı.

14 Dört Bakan hakkında TBMM'de kurulan soruşturma komisyonunun faaliyetleri hakkında konulan yayın yasağına karşı yapılan bireysel başvuru (no. 2014/18803) Anayasa Mahkemesi tarafından 10.12.2014 tarihinde kabul edilemez bulunmuş ve bu kararın sonucu kamuoyuna duyurulmuştur. Gerekçeli karar ise 02.03.2015 tarihinde yayımlanmıştır. Kararın hüküm fıkralarından müzakereye katılan 16 üyeden 7 üyenin bazı başvurucular bakımından çoğunluk görüşüne katılmadıkları ve başvurunun kabul edilebilirliği yönünde oy kullandıkları anlaşılmaktadır. Ancak çoğunluk görüşüne katılmayan üyelerin yazdıkları gerekçeler okunduğunda iki üyenin (Celal Mümtaz Akıncı ve Muammer Topal), "FARKLI GEREKÇE" başlığı altında aslında karşıoy gerekçesi yazdıkları anlaşılmaktadır. Bu üyeler şöyle demiştir: "... anılan başvurucuların mağdur sıfatının olmadığını söylemek mümkün görünmemektedir. Açıklanan nedenlerle gazeteci olduğunu beyan eden başvurucular açısından mağdur statüsünün bulunmadığı, başvurunun "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle "kabul edilemez olduğu" yolundaki görüşe katılmıyoruz." Bu iki üyenin bu

Dördüncü olarak, Anayasa Mahkemesi'nin yayımlanan kararlarından anlaşıldığına göre, heyetin kararı kabul ettiği (adopt) tarih ile kararın yayımlandığı/açıklandığı (deliver) tarih arasında uzun bir süre geçmektedir.¹⁵ Anayasa Mahkemesi'nin kabul ettiği tarih ile yayımladığı tarih arasında 4 aydan fazla sürenin geçtiği çok sayıda karar bulunmaktadır. Bir uluslararası mahkeme olan İHAM tarafından kararların kabulü ile yayımlanması arasında ortalama üç hafta olduğu göz önünde tutulacak olursa, sadece ulusal ölçekte başvuru kabul eden bir mahkeme olan Anayasa Mahkemesi'nin bir kararı yayımlamak için bundan daha uzun bir süre beklemesini anlamak zordur. Kararların kabul edildikten sonra, çok daha kısa bir sürede yayımlanması gerekir. Kararın kabulü tarihi ile gerekçeli kararın yayımlanması arasındaki süre uzadıkça, karar taslağı üzerinde yeterli hazırlık yapılmadan taslağın heyete sunulduğu yönünde şüphe uyanmaktadır.

Sorunsallaştırmanın görünürlüğü: Başlık ve içerik

Gerekçeli kararın tüm metni, verilen bir hükmün okuyanlar tarafından anlaşılmasını ve olumlanmasını sağlamaya yönelik bilgiler içerir. Hüküm hangi organ ve kim(ler) tarafından verilmiş, ne zaman verilmiş, kimler arasındaki uyuşmazlık hakkında verilmiş gibi künye bilgilerinin ardından, uyuşmazlığı tahrik eden olaylar neymiş, olaylara hangi normlar uygulanmış, olaylar neden normun kapsamı dışında tutulmuş veya kapsamı içine alınmış gibi hükmün gerekçesini oluşturan açıklamalar içerir. Hükümün olumlanması veya eleştirilmesi, ilkin kolaylıkla okunabilir ve anlaşılabilir bir metnin bulunmasını gerektirir.

görüşleriyle, kararın hüküm fıkrasına katılmadıkları açıktır. Buradan çıkan sonuca göre, bu iki üyenin oyları çoğunluk oyları içinde yer alamaz. Bu durumda çoğunluk oylarının sayısı azınlığa düşmektedir. Bu kararın kamuoyunda eleştiri konusu olması üzerine, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 11.03.2015 tarihinde bir duyuru yayınlamıştır. Başkanlık bu durumu şöyle açıklamıştır: "... habere konu kararda, kabul edilemezlik yönündeki karara katılan iki Sayın Üyemiz bu sonuca çoğunluğun "kişi yönünden yetkisizlik" gerekçesinden farklı gerekçeyle katılmışlardır". İki üyenin yazdıkları gerekçede, sonuca hangi yönden katıldıklarına dair tek bir kelime bulunmamaktadır; dolayısıyla Başkanlığın "... iki Sayın Üyemiz bu sonuca ... farklı gerekçeyle katılmışlardır" şeklindeki tespitini anlamak mümkün değildir. Başkanlığın bu sonuca nasıl vardığı, ayrıca bu açıklamayı heyet adına mı, iki üye adına mı yaptığı ve bunu hangi usulle yaptığı anlaşılammıştır.

15 Bu durumda bir karara atıf yaparken kararın kabul edildiği tarih (karar günü) değil, gerekçeli kararın açıklandığı (yayımlanma) tarih kullanılmalıdır. Bazı kararlar Resmi Gazetede yayımlandığı halde, Anayasa Mahkemesinin web sitesinde yayımlanmamakta veya bir süre geçtikten sonra yayımlanmaktadır.

Bir metinde konu başlığı, başlıklar ve alt başlıklar, kendisini izleyen paragraflarda neyin anlatılacağını ve hangi sorunların inceleneceğini göstermesi nedeniyle metnin okunabilirliğine ve anlaşılabilirliğine önemli katkıda bulunur. Başlıklar, metin yazarının yaptığı sorunsallaştırmayı temsil eder. Kuşkusuz yargısal bir karar, başlıklara ayrılması zorunlu akademik bir makale veya kitap değildir. Karar metninin, sorunsallaştırılan şeyin ne olduğunun hemen anlaşılmasını sağlayan başlıklara ayrılmasını gerektiren bir kural da yoktur. Bu, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararları için de geçerlidir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru karar metinlerinde, metin kısa da olsa başlıklar kullanmayı tercih etmiştir.¹⁶ Bu, Türkiye'de karar gerekçesi yazım tekniğinde önemli bir gelişmedir.

Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarındaki başlıkların, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarındaki başlıklara benzediği gözlemlenebilir. Bu benzerliğin eleştirilecek bir yönü yoktur. İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarındaki başlıkların, uzun yıllar içinde Avrupa Mahkemesi yargıçlarının konsensüsü ile oluştuğu unutulmamalıdır. Üstelik bu başlıkların, hangi maddi ve hukuki sorunların metin içinde nerede yer aldığını göstermesi nedeniyle kararın okunmasında büyük kolaylık sağladığı açıktır. Ayrıca, hukuk (hüküm gerekçesi) bölümündeki alt başlıklar, Sözleşme hükümlerine ilişkin hangi sorunların inceleneceğini göstermektedir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa hükümlerine ilişkin sorunları incelediğine ve Sözleşme ile Anayasada benzer hükümler bulunduğu göre, benzer başlıkları kullanması normaldir. Önemli olan, kararın okunmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırıcı başlıklar kullanılıp kullanılmadığı ve kullanılan başlıkların içeriği doğru ve yeterli biçimde temsil edip etmediğidir.

Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli kararları, kararın künyesine ilişkin bilgilerden sonra, beş bölüm başlığı altında yazılmaktadır: I. Başvurunun Konusu, II. Başvuru Süreci, III. Olaylar ve Olgular, IV. İnceleme ve Gerekçe, V. Hüküm. Hüküm fıkralarından sonra, üyelerin varsa karşı oy gerekçeleri ve farklı gerekçeleri karara eklenmektedir.

16 Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında başlıklar kullanması, Türkiye'deki yargısal karar yazım tekniğinde yeni bir durumdur. Tüm yargı organlarının gerekçeli kararlarında başlıklar kullanması, kararların kolaylıkla okunabilirliği ve anlaşılabilirliği bakımından büyük yarar sağlayacaktır.

“Başvurunun Konusu”

Karar okuyucuları, gerekçeli karar metnini okumaya geçmeden önce, karara konu olan hukuki sorunun/sorunların ne olduğunu en kısa yoldan öğrenmek isterler. Karardaki hukuki sorunların kararı veren mahkeme tarafından hemen başlangıçta ifade edilmesi, karar okuyucuları için büyük kolaylık sağlar. Böylesi bir bilgilendirme, aynı zamanda kararların konu dizininin oluşturulmasına da yardımcı olur. Bir mahkeme bir kararındaki hukuki sorunu neyi esas alarak ifade edebilir? Bir *“mahkemenin önüne getirilen sorun”* ile *“mahkeme tarafından incelenen sorun”* her zaman aynı olmayabilir. Mahkemeler önlerine getirilen olayların hukuki nitelendirme yetkisine sahip olup, davanın kapsamını kendileri belirler. Bu nedenle bir Mahkeme, *“önüne getirilen sorunu (iddiayı)”* veya *“incelediği sorunu (davanın kapsamını)”* esas alarak, hukuki sorunu ifade edebilir.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, sonkarar (judgment) niteliğindeki kararlarının hemen başındaki Usul (Procedure) bölümünün içinde, karardaki hukuki sorunları içeren bir paragrafa yer vermektedir. Örneğin Gafgen – Almanya Büyük Daire kararında¹⁷ hukuki sorunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Başvurucu, 1 Ekim 2002 tarihinde, bir erkek çocuk olan J.’nin nerede olduğuyula ilgili polis tarafından sorgulandığı sırada tabi tutulduğu muamelenin, Sözleşme’nin 3. maddesiyle yasaklanmış bir muamele olan işkence oluşturduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca, Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlali suretiyle elde edilmiş ifadesinin ceza davasında delil olarak kullanılmış olması nedeniyle, bir kimsenin kendini etkili bir şekilde savunma hakkını ve kendini suçlandırmama hakkını içeren Sözleşme’nin 6. maddesinde güvence altına alınmış bulunan adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.”

Bu paragraf yakından incelendiğinde şu noktalar gözlemlenebilir: Mahkeme i) karardaki hukuki sorunları kendisinin incelemiş olduğu sorunlar şeklinde değil ama başvurunun Sözleşme’deki haklarının ihlali iddiaları şeklinde ifade etmiştir; ii) başvurunun tüm ihlal iddialarını göstermediği gibi davalı devletin kabuledilebilirlik kriterlerine dayanarak ileri sürdüğü itirazları da göstermemiş, sadece esastan incelemiş olduğu (veya kabuledilebilirlik kriterini taşıması halinde esastan incelenebilecek) iddialara yer vermiştir; iii) kararın konusunu soyut bir ihlal iddiası şeklinde

17 Gafgen – Almanya [BD], no.22978/05, 01.06.2010, §2

değil ama ihlal iddiasına yol açan devletin eylem, işlem veya ihmali ile birlikte formüle etmiştir; iv) birden fazla sorunu tek bir cümlede değil, ayrı cümlelerde ifade etmiştir.

Yargıtay Hukuk Daireleri, kararların hemen başında, *“ taraflar arasında itirazın iptali davasında ...”, “ taraflar arasındaki tahliye davasında ...”* gibi dava türünü, Ceza Daireleri ise *“ çıkar amaçlı suç örgütüne üye olmaktan yapılan yargılama sonunda ...”, “ silahla yaralamaktan sanık S.’nin yapılan yargılanması sonunda ...”* gibi suç türünü zikretmektedirler. Danıştay kararlarında ise, *“ İstem/İsteğin özeti”* başlığı altında, bazen *“ ... mahkemesince verilen ... sayılı kararının temyizen incelenmesi istenerek bozulması isteminden ibarettir”* gibi davanın konusuna işaret etmeyen ifadeler, bazen de yerel mahkeme kararının ve temyiz dilekçesinin içeriğini geniş bir şekilde özetleyen ifadeler yer almaktadır.

Anayasa Mahkemesi, *“ Başvurunun Konusu”* bölüm başlığı altında ve ilk paragrafta, karardaki hukuki sorunları anlatmaktadır. Ancak bu paragrafların her zaman başarılı bir şekilde formüle edildiği söylenemez. Örneğin İlhan Ekşioğlu kararında¹⁸ Anayasa Mahkemesi’nin başvuru konusunu anlatan paragrafı şöyledir:

“ Başvurucu, kendisine isnat edilen suçlamalar nedeniyle, şartları oluşmadığı halde hukuka aykırı şekilde iletişiminin tespitinin yapıldığını ve yargılama neticesinde mahkumiyetine delil olarak gösterildiğini, görevli ve yetkili olmayan mahkemece yargılamasının yapıldığını, şike ve teşvik primi verme fiillerinin 14/4/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6222 sayılı Kanun ile suç olarak tanımlanmış olmasına rağmen hakkındaki soruşturmanın bu tarihten önce başlatıldığını ve bu suç esas alınarak örgüt üyeliğinden cezalandırıldığını, bu durumun suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, örgüt üyesi olmak suçundan hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği halde şike ve teşvik suçundan verilen mahkumiyet ile ilgili ayrıca TCK’nun 58/9. maddesi uyarınca mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirine de karar verilmesinin kanuna aykırı olduğunu, şike ve teşvik suçundan verilen hükümden 6222 sayılı Kanun’un 11/9. maddesindeki engelin lehe yasa yorumu ile aşılarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesinin bu suç için de uygulanması gerekirken bu talebin reddedildiğini belirterek, Anayasa’nın 2., 10., 13., 22., 36., 37. ve 38. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.”

18 İlhan Ekşioğlu kararı, no. 2014/1572, Karar günü 23.07.2014, Yayımlanma Tarihi 01.09.2014, Ş1

İlk olarak, “Başvurucu ... haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür” şeklindeki cümle, Anayasa Mahkemesi’nin incelediği hukuki sorunları değil, başvuru tarafından Mahkeme önüne getirilen ihlal iddialarını ifade eden bir cümledir.¹⁹

İkinci olarak, Anayasa Mahkemesi bu paragrafta sadece esastan incelediği (veya kabuledilebilirlik kriterini taşımış olması halinde esastan incelenebilecek) iddialara değil, ayıklama yapmadan, başvurucaunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü tüm Anayasa maddelerine yer vermiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, bu paragrafta başvurudaki olayları nitelendirdikten sonra ele aldığı veya ele alabileceği ihlal iddialarını değil, nitelendirme öncesi başvurucaunun ileri sürdüğü ihlal iddialarına yer vermiştir.²⁰

Üçüncü olarak, Anayasa Mahkemesi kamu gücünün şikayet konusu birçok tasarrufunu arka arkaya sıraladıktan sonra, ihlal edildiğini ileri sürülen Anayasa maddelerini de arka arkaya sıralamıştır. Şikayet konusu tek bir olayın ve bu olaya dayanan tek bir ihlal iddiasının bulunduğu başvurularda sorun doğmadığı halde, iki ve daha fazla ihlal iddiasının bulunduğu bu gibi başvurularda hangi olayın hangi ihlal iddiasıyla bağlantılı olduğunu anlamak kolay değildir.

Dördüncü olarak, Anayasa Mahkemesi başvurucaunun konusunu tek cümlede anlatmaya çalışmıştır. Oysa bir ihlal iddiasını dayandığı olayla birlikte tek bir cümlede, birden fazla ihlal iddiası bulunuyorsa her bir ihlal iddiasının ayrı cümlelerle dile getirilmesi, iddiaların ayrıştırılmasını ve daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır.

“Başvuru Süreci”

Bir davanın/başvurucaunun bir mahkeme önüne ne zaman, kimin tarafından ve nasıl getirildiği ve bu mahkeme önünde ne gibi işlemler yapıldığı, o mahkemenin izlediği yargısal usulü göstermesi bakımından önem taşır.

19 Anayasa Mahkemesi 1. paragraftaki bu cümleye kararın 35. paragrafında aynen yer vermiş, sadece başvurucaunun “... tedbiren infazının durdurulmasını, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesini ve 1.000.000 TL tazminata hükmedilmesini talep etmiştir”, şeklindeki talebini eklemiştir.

20 Şehap Korkmaz kararı, no. 2013/8975, Karar günü 23.07.2014, Yayımlanma Tarihi 23.07.2014, Ş1, 23, 24. Anayasa Mahkemesi bu kararda hukuki sorunun ifade edildiği 1. paragrafta başvurucaunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü haklara (adil yargılama ve etkili başvuru) yer vermiş, ancak başvurudaki olayları nitelendirdikten sonra başvuruca tarafından önüne getirilen sorunu yaşama hakkı yönünden ele almıştır.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararın birinci bölümü olan Usul (Procedure) bölümünde, Anayasa Mahkemesi de ikinci bölüm olan “Başvuru Süreci” bölümünde söz konusu bilgilere yer vermektedirler.

Yargıtay ve Danıştay, verdikleri kararların başında, bir davanın önlerine getirilme sürecini anlatmaktadırlar. Anayasa Mahkemesi’nin kullandığı “Başvuru Süreci” başlığı, bu bölümde başvurunun Anayasa Mahkemesi önüne getirildiği aşamaya kadar olan süreci anlatacağı izlenimini vermektedir. Oysa Anayasa Mahkemesi’nin bu bölümde başvurunun yapılmasından karar aşamasına kadar olan işlemleri anlattığı görülmektedir.

“Olaylar ve Olgular”

Karar okuyucuları, kendileri karar verici olsalardı, dava konusu olaylardan nasıl bir hukuki sonuca varabileceklerini düşünmek ve daha sonra düşündükleri sonucun mahkemenin vardığı sonuç ile uyumlu olup olmadığını karşılaştırmak isterler. Karar okuyucularının bunu yapabilmeleri, karara konu olayların mahkeme tarafından “eksiksiz”, “ayrıntılı”, “bütünlüklü”, “kronolojik” ve “objektif” bir biçimde anlatılmasına bağlıdır.

Olaylar eksiksiz bir biçimde anlatılmalıdır. Karar okuyucuları dava/başvuru dosyasını inceleyemediklerinden,²¹ olayları mahkemenin kararda anlattığı kadarıyla öğrenebilirler²². Başvuru dilekçesinde dile getirilmemiş olsa bile, dosyadaki belgelerden varlığı anlaşılan ve anayasal haklar bakımından sorun doğurabilecek nitelikteki tüm olaylar, kararda eksiksiz biçimde anlatılmalıdır.

Olaylar ayrıntılı bir biçimde anlatılmalıdır. Olay anlatımı, olayı yeniden yapılandırmaktır. Olaylar, bu arada ne olmuş sorusunun sorulmasını gerektirmeyecek şekilde, boşluk bırakılmadan anlatılmalıdır. Olayın tam olarak anlatımı için dosyadaki belgeler yeterli değilse, soruşturma yapma,

21 İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 40. maddesinin 2. fıkrası ile İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtüzüğü’nün (1 Temmuz 2014) dosyaki belgelerin aleniyetini düzenlemektedir. Buna göre, dostane çözüm görüşmelerinde sunulan belgeler ile İçtüzüğü’nün 33. maddesinin 2. fıkrasındaki koşullar nedeniyle Daire Başkanı tarafından erişime sınırlanan belgeler dışında, dosyadaki tüm belgeler, Yazı İşleri Müdürlüğü’nün düzenlemeleri çerçevesinde kamunun erişimine açıktır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanununda ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nde dosyanın kamuya açıklığını düzenleyen bir hüküm yoktur.

22 Olayların eksiksiz bir biçimde anlatılmış olup olmadığını anlamak için, bir kararın olaylar bölümünün yazılarak davanın taraflarına gönderilmesi ve görüşlerinin alınması, daha sonra hüküm gerekçesinin yazılması en uygun yol gibi görünmektedir.

belge toplama ve kişileri dinleme yetkileri kullanıldıktan²³ ve delillere ulaşıldıktan sonra olaylar anlatılmalıdır. Bu mümkün değilse, olaylar boşluklara dikkat çekilerek anlatılmalı ve delillerin sunulmamış olmasından sonuç çıkarılmalıdır.

Olaylar bütünlüklü bir biçimde anlatılmalıdır. Olaylar tüm ayrıntılarıyla kararın “*olaylar*” bölümünde verilmelidir. Karar okuyucuları, “*hükmün gerekçesi*” bölümünü okurken yeni bir olayla karşılaşmamalı veya olaylar bölümünde sözü edilmemiş bir ayrıntıyı hukuki gerekçe bölümünde bulmamalıdır. Hükmün gerekçesine ilişkin bölümde olaylar tekrar edilmek yerine, sonuç çıkarmaya elverişli olduğu ölçüde anlatılmalı, ayrıntılar için karar içi (olaylar bölümündeki ilgili paragraflara) atıf yapılmalıdır.

Olaylar kronolojik olarak anlatılmalıdır. Kronolojik anlatım, olaylar arasında neden sonuç ilişkisinin kurulmasını ve varsa boşlukların görülmesini sağlamaktadır. Bir ihlal iddiasıyla ilgili olarak olaylar kronolojik olarak anlatılmalıdır. Birden fazla ihlal iddiası ve bu iddialara konu ayrı olaylar bulunuyor ise, olaylar kendi içinde kümelenendirilmeli ve küme içinde kronolojik bir şekilde anlatılmalıdır.

Olaylar objektif bir üslup ile anlatılmalıdır. Karar okuyucuları, kararda mahkeme tarafından gerçekliği kabul edilmiş olayların mahkemenin üslubuyla anlatıldığını görmek isterler. Dosyadaki belgelerden çok uzun ve çok sayıda alıntı ile olay anlatımı, gerçeğin tespitinin karar okuyucusuna bırakıldığı izlenimini verebilir. Öte yandan olay anlatımı sırasında, mahkemenin hukuki görüşünün ne yönde olduğunu ima eden ifadeler yer verilmemelidir. Mahkemenin hüküm gerekçesi, yani gerçekliğini kabul ettiği olaylara hukuku yorumlayıp uygulama işlemi ayrı bir bölümde yapılmalıdır.

23 Sözleşme'nin 38. maddesi, Mahkemenin soruşturma yapabildiğini öngörmektedir. Mahkeme İçtüzüğüne 7 Temmuz 2003 tarihli Ek Madde A1-A4 (Soruşturmalarla İlgili), Mahkemenin soruşturma yetkisini düzenlemektedir. Buna göre Mahkeme, davadaki olayları açıklığa kavuşturabileceğini düşündüğü soruşturma tedbirleri alabilir; taraflardan yazılı delil sunmalarını isteyebilir; tanık, bilirkişi ve görevini yapmasına yardımcı olabilecek kişileri dinlemeye karar verebilir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 70. maddesi, Anayasa Mahkemesinin yasama, yürütme, yargı organları, kamu idareleri, kamu görevlileri, bankalar ile diğer gerçek ve tüzel kişilerle doğrudan yazışabileceğini, bilgi ve belge isteyebileceğini, gerekli gördüğü her türlü belge, kayıt ve işlemi inceleyebileceğini, kamu görevlileri ile ilgilileri çağırabileceğini öngörmektedir.

Ulusal mevzuatta kararlarda olayların nasıl anlatılacağına ilişkin ayrıntılı hükümler bulunmamaktadır.²⁴ Yargıtay ve Danıştay kararlarında olaylara, uygulanacak olan hukuk normu tespit edildikten ve yorumlandıktan sonra, normun uygulanması aşamasında yer verildiği gözlenmektedir.²⁵

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtüzüğü (md. 74(1)(f)), kararlarda “*davadaki olaylar*”ın anlatılmasını gerektirmektedir. İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarında olaylar, ayrı bir bölümde kronolojik olarak anlatılmaktadır. Mahkeme’nin olaylar (The Facts) bölümünde sözünü etmediği bir olayı veya olayın ayrıntısını hükmün gerekçesi (The Law) bölümünde bulmak mümkün değildir. Mahkeme, hükmün gerekçesi bölümünde olayları olduğu gibi tekrarlamak yerine, olayları anlattığı önceki bölüme atıflar yapmaktadır. Mahkeme’nin olayları anlatım tarzı ve düzeni, konusu gözaltında işkence olan Ateşoğlu – Türkiye kararı²⁶ örnek alınarak incelenebilir: i) Başvurucunun hangi tarihte ve neredeki görevlilerce, hangi suç şüphesiyle yakalandığı, ii) Yakalamadan hemen sonra başvurucunun sağlık durumuna ilişkin doktor raporu alınıp alınmadığı ve alındıysa içeriği, iii) Polisin kontrolü altında (polis merkezinde) tutulduğu sırada başvurucunun kendisine hangi muamelelerin yapıldığını iddia ettiği, iv) Muamelelerin yapıldığına ilişkin elde edilen kanıtlar (doktor raporu, tanık ifadeleri, teşhis), v) Başvurucunun salıverildiği (veya tutuklandığı) tarih vi) Bu tarihten sonra gözaltındaki muamelelere ilişkin doktor raporu varsa tarihi vii) Muamelelere ilişkin yapılan resmi şikâyetin tarihi, viii) Faillere ilişkin hangi tarihte ve hangi suçtan soruşturma başlatıldığı, ix) Başvurucunun soruşturmayla katılıp katılmadığı, x) Soruşturma sonunda

24 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Hükmün kapsamı” başlıklı 297. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi bir hükümde “Tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaşlıkları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesini, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri”nin yer almasını gerektirmektedir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “Kararlarda bulunacak hususlar” başlıklı 24. maddesinin (b) bendine göre, “Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti istem sonucu ile davalının savunmasının özeti” yer alır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun “Hükmün gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar” başlıklı 230. maddesinde, bir mahkumiyet hükmünde “a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler”in; “c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi ...”

25 örneğin Y.H.G.K kararı, E.2014/1438, K. 2015/580, K.T.: 21.01.2015; Danıştay, 10. Daire, E.2009/9560, K.2013/8793, K.T.:09.12.2013

26 Ateşoğlu – Türkiye, no. 53645/10, 20.01.2015

hangi tarihte hangi suçtan dava açıldığı (veya kovuşturmaya yer olmadığı karar verildiği), xi) dava açılmış ise yargılamanın ne zaman başladığı ve ne zaman sonuçlandığı xii) hüküm ve hüküm gerekçesinin ne olduğu.

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi İctüzüğü (md. 77(1)(b)(6) ve md. 78(1)(b)(4)), kararlarda “*Davaya konu olgular*”ın yazılmasını gerektirmektedir. Anayasa Mahkemesi olaylara, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi’ne benzer biçimde, “*Olaylar ve Olgular*” bölümü içindeki “*Olaylar*” başlığı altında yer vermektedir.

Olaylar, anayasal hakları ihlal ettiği ileri sürülen “*kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmaline dair olaylar*”dır. Bireysel başvurudaki olaylar, esas itibarıyla, kamu gücünü temsil eden derece mahkemelerinin kararlarıdır. Yargı organları ilk olarak, yargı dışı kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmallerinin anayasal hakları ihlal ettiğini tespit etmeyen kararlar vermiş olabilirler. Bu durumda sadece derece mahkemelerinin kararları değil, ama bu kararlara konu olan kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali de önemli olaylardır; örneğin işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü başvurularda bireyin tabi tutulduğu muameleler. Yargı organları ikinci olarak, önlerindeki davalarda maddi anayasal hakların ihlali sonucunu doğuran kararlar vermiş olabilirler. Bu durumda derece mahkemelerinin kararlarındaki gerekçeler önemli olaylardır; örneğin ifade özgürlüğünün ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü başvurularda ifadenin kendisiyle birlikte ifadeye karşı açılan davada verilen kararın gerekçesi. Yargı organları üçüncü olarak, önlerindeki davalarda yargılama sırasında usuli anayasal hakları ihlal ederek verilmiş kararlar olabilirler. Bu durumda yargılama sırasında yapılan usul işlemleri önemli olaylardır; örneğin adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü bir başvuruda, soruşturma sırasında aleyhe ifade vermiş tanıkların kovuşturma aşamasında duruşmada dinlenmesi taleplerin reddedilmesi.

Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin karar sonuçlarını merkeze alan bir anlatıma sahiptir. Ancak Anayasa Mahkemesi’nin derece mahkemelerinin vardıkları sonuca götüren olayları her zaman başarılı bir şekilde anlattığını söylemek zordur. Örneğin, Deniz Yazıcı kararının²⁷ konusu, 15.05.2008 tarihinde İzmir’de, başvurucunun sokakta yakalandıktan sonra

27 Deniz Yazıcı kararı, no. 2013/6359, Karar günü 10.12.2014, Yayınlanma Tarihi 09.04.2015

boş bir arazide ve götürüldüğü polis merkezinin nezarethanesinde polisler tarafından dövüldüğü şikayetiyle ilgilidir.

Anayasa Mahkemesi 15.05.2008 günü ve sonrasında meydana gelen olayları, başvuru aleyhindeki görevi yaptırmamak için direnme suçuyla ilgili yargılamayı “Başvurucuya İsnat Edilen Suç Kapsamında Yapılan İşlemler” başlığı altında kısaca, polisler aleyhinde yürütülen soruşturma ve kovuşturmayı “Başvurucunun Kötü Muamele Şikâyetleri Üzerine Yapılan İşlemler” başlığı altında dosyadaki belgelerden çokça alıntılar yaparak geniş bir şekilde özetlemeyi tercih etmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararının “Olaylar” bölümünden başvuru 15.05.2008 günü hangi suç şüphesi üzerine yakalandığı ve bu suç şüphesiyle ilgili soruşturmanın ne zaman başladığı anlaşılmalıdır: Olaylar kısmında, “kimlik gösterme meselesi yüzünden bir tartışma”ya başvuru “dâhil olunca polis memurları her iki şahsı yakalayıp ekip aracına bindirerek haklarında adli işlem başlatmıştır”, denilmektedir (§ 8). Kararın “Olaylar” kısmında başvuru ne zaman yakalandığı, ne zaman hastanede muayene ettirildiği ve ne zaman salıverildiği konusunda bir bilgi yoktur. Bu konudaki bilgiler kararın “İnceleme ve Gerekçe” bölümünde bulunmaktadır: Başvuru 15.05.2008 günü 17.20 civarında yakalandığı (§ 40), 21.30’da muayenesinin yaptırıldığı (§ 77), 16.05.2008 günü saat 01.00’de ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldığı (§ 40) anlaşılmaktadır. Bu kararda olayların bütünlüklü bir biçimde anlatılmadığı söylenebilir.²⁸

Başvuru gözetiminde kötü muameleye tabi tutulmasıyla ilgili olarak, başvuru ilk sağlık muayenesi gözetiminde tutulduğu sırada 15.05.2008 günü 21.30 yaptırılıp yara bere izlerini tarif eden doktor raporu alınmış ve başvuru ilk kez ertesi gün 16.08.2008’de verdiği ifade

28 Bütünlüklü anlatımın olmadığı bir başka örnek, Güllüzar Erman kararıdır (no. 2012/542, Karar günü: 04.11.2014). Bu karara konu olayda başvuru, diğer sanıklardan birinin (A.A.) işkence altında ve müdafii bulunmaksızın emniyette verdiği ve kendisini suçlayan ifadelerle dayanılarak mahkum edildiğini ve bu neden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Anayasa Mahkemesi kararın “olaylar” bölümünde başvuru aleyhindeki iddianameden, esas hakkındaki mütalaadan ve Yargıtay kararından geniş alıntılar yapmış, ancak diğer sanığın başvuru suçuyla ilgili ifadelerine yer vermemiştir. Mahkeme diğer sanığın başvuru suçuyla ilgili ifadelerine (§68), doktor raporlarına (§69), savcı önünde verdiği ifadesine (§70), hükmün gerekçesinin bulunduğu “İnceleme ve Gerekçe” bölümünde alıntılar yaparak yer vermiştir. Başvuru hakkındaki mahkumiyet kararından geniş alıntıya (§72) da yine “Olaylar” bölümünde değil ama “İnceleme ve Gerekçe” bölümünde yer vermiştir.

sırasında tabi tutulduğu kötü muameleyi anlatmış ve böylece adli ve idari soruşturmaların başlatılmasını tahrik etmiştir. Kararın olaylar kısmında ise, ilk olarak “Başvurucunun Kötü Muamele İddiaları” başlığı altında sırasıyla 16.05.2008 tarihinde polis merkezinde, 21.05.2008 tarihinde polis başmüfettişi önünde, 04.07.2008 tarihinde savcı önünde, belirtilmeyen bir tarihte polisler aleyhindeki yargılama sırasında mahkeme önünde verdiği ifadeler özetlenmiş; ikinci olarak “Başvurucunun İddiaları Kapsamında Alınan Doktor Raporları” başlığı altında 15.05.2008 tarihli ve 20.05.2008 tarihli raporlar özetlenmiştir. Soruşturmalar başlayıncaya kadar olan olayların kronolojik bir biçimde anlatılmadığı görülmektedir.

Olaylar kısmında polisler aleyhindeki ceza davası ile idari soruşturma ayrı ayrı değil, iç içe anlatılmıştır.

Polisler hakkındaki ceza davasında ilk olarak, C. Savcısının iddianamesindeki kötü muamele olayının sübutuna ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. C. Savcısı, başvurucuyu kontrolü altında tutan polislerin “...şahısları doğrudan karakola götürmeyerek boş bir araziye götürerek araçtan indirip tekme tokat dövdükleri, yere düşen başvurucu ve A.Y’ye yaralama kastı altında zor kullanma şartları oluşmadığı halde vurdukları, karakol nezarethanesine götürüldükten sonra burada da şahısların dövüldükleri, almış oldukları darbeler nedeniyle baş, boyun, sırt, ayak, üst dudak ve dirsek bölgelerinde raporlarda tarif edilen sıyrık, ekimoz ve yara berelerin oluştuğu”nu söylemiştir. İkinci olarak sanık ve müşteki anlatımları başlığı altında, üç sanık polisin ve başvurucu dışındaki diğer müştekinin mahkeme önündeki ifadelerinden geniş alıntılara yer verilmiştir. Üçüncü olarak, Sulh Ceza Mahkemesinin karar gerekçesinden alıntı yapılmıştır. Sulh Ceza Mahkemesi, “Sanık polis memurlarının olay tarihinde her iki müştekiden kaynaklanan haksız bir kışkırtma, hakaret ve görevliye etkin direnme gibi eylemler söz konusu olmaksızın, ... gerek yakalama esnasında ve gerekse Bornova Polis Merkezine teslim aşamasında ... sabit görülen eylemlerinden dolayı hüküm fıkrasında belirtildiği şekilde cezalandırılmalarına karar vermek” gerektiğini belirtmiştir.

Sulh Ceza Mahkemesi polislerin başvurucuya uyguladıkları muameleyi sabit gördüğü halde, Anayasa Mahkemesine göre dosyadaki tüm deliller ve kararlar, yani “... başvurucunun aşamalarda birbiriyle uyuşan sözleri, olayın diğer müştekisi olan A.Y.’nin beyanları, ... doktor raporları, İzmir 1. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı (Ş 27) ve polis başmüfettişince hazırlanan ... soruşturma raporu (Ş 22), başvurucunun bu iddialarının doğruluğuna karine

oluşturmuştur”(§ 80). Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun gözaltında yaralanmasının kolluk görevlilerinin eylemleri sonucu olmadığına ilişkin ispat yükümlülüğünün idareye ait olduğunu, ancak idarenin ispat yükümlülüğünü yerine getirmediğini söylemiştir (§ 80). Sulh Ceza Mahkemesi tarafından sabit görülen fiiller, Anayasa Mahkemesi önünde hangi idare tarafından hangi olaylarla çürütülebileceğinin beklendiğini anlamak mümkün değildir.

Başvuru dilekçeleri

Bir kararda olayların mahkeme tarafından yukarıdaki ilkelere uygun bir şekilde anlatılabilmesi için, davanın taraflarına veya başvuruçulara da düşen görevler vardır. Bir mahkeme, önüne getirilen davadaki olayların düzgün bir şekilde anlatılmış olmasını bekler. Bir dava dilekçesinde veya iddianamede olayların anlatımı açık, özlü ve anlaşılabilir olduğu ölçüde, muhakemenin yürütülüşü ve gerekçeli kararın yazımı kolaylaşır. Ulusal mevzuatta, hukuk ve idari dava dilekçeleri ile iddianamelerde olayların nasıl anlatılması gerektiğine ilişkin çok sınırlı hükümler vardır.²⁹

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtüzüğü³⁰ (md. 47(1)(d)), bireysel başvuru dilekçesinde olayların “özlü” (concise) ve “okunaklı” (legible) bir biçimde yazılmasını gerektirmektedir. Bireysel başvuru formunda “*Olayların anlatımı*” istenmekte ve “*Bireysel başvuru formunun doldurulmasına ilişkin notlar*” adlı belgede³¹ de, olayların nasıl anlatılması gerektiği açıklanmaktadır.

29 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Dava dilekçesinin içeriği” başlıklı 119. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi, “Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri”nin yazılmasını gerektirmektedir. Aynı maddenin 2. fıkrası dava dilekçesinde bazı hususların eksik olması halinde hakimin davacıya eksikliği tamamlaması için süre vereceğini belirttiği halde, söz konusu (e) bendindeki eksiklik, tamamlanması gereken bir husus olarak görülmemiştir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun “İdari davaların açılması” başlıklı 3. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendi, “Davanın konu ve sebepleri ile dayandığı deliller”in dava dilekçesinde gösterilmesini gerektirmektedir. Aynı Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi, sözü edilen dava konusu ve sebepleri ile dayandığı delillerin anlatımında kanuna aykırılık halinde, dilekçelerin davacıya değil ama görevli idare merciine tevdiini öngörmektedir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun “Kamu davasını açma görevi” başlıklı 170. maddesinin iddianamede nelerin yer alacağını gösteren 3. fıkrasının (i) bendi “yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi”nin gösterilmesini, aynı maddenin 4. fıkrası “yüklenen suçun oluşturan olaylar(ın) mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklan”masını gerektirmektedir. Aynı Kanunun 174. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi gereğince “170 inci maddeye aykırı olarak düzenlenen” ... iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir.

30 http://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

31 http://www.echr.coe.int/Documents/Notes_for_Filling_in_the_Application_Form_2014_1_ENG.pdf

Buna göre, olaylar açık ve özlü bir biçimde, kesin tarihler verilerek, meydana geliş sırasına göre kronolojik olarak, eğer şikayetler birden fazla olayla ilgili ise, olayların ayrı ayrı anlatılması istenmektedir. İçtüzüğü'nün 47(2)(a) hükmü gereğince, başvuru formunun ilgili bölümünde istenen bilgilerin Mahkeme tarafından başka bir belgeye bakılmadan başvurunun niteliğini ve kapsamını anlayabilmesini sağlayacak şekilde olmasını gerektirmektedir. Olayların belirtilen şekilde anlatılmaması yaptırıma bağlanmıştır. İçtüzüğü'nün 47(5.1) hükmüne göre, bu şartları taşımayan başvurunun, istisnai haller dışında, Mahkeme tarafından incelenmemesi sonucunu doğuracağı belirtilmektedir.

6216 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanununun "*Bireysel başvuru usulü*"nü düzenleyen 47. maddesinin bireysel başvuru dilekçesinde nelerin bulunması gerektiğini gösteren 3. fıkrasında başvurucunun dilekçede dava konusu olayları anlatması gerektiğinden söz etmemekte, sadece ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneğinin eklenmesini gerekli kılmaktadır. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "*Bireysel başvuru formu ve ekleri*"ni düzenleyen 59. maddesinin (ç) bendi "*Kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti*"nin başvuru tarafından anlatılmasını gerektirmektedir. Bireysel başvuru formunun Açıklamalar bölümünün A- başlığı da "*Kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti*"nin yazılmasını öngörmektedir. Ancak bu şartları taşımayan, örneğin olayların tarih sırasına göre değil ama karmakarışık anlatıldığı bir başvuru dilekçesinin ne gibi bir yaptırımla karşılaşacağı düzenlenmemiştir.

"İnceleme ve Gerekçe"

İncelenebilir sorunların belirlenmesi

Mahkemelerin görev ve yetkilerini düzenleyen normlarda yazılı olmayan belki de ilk ve asli işleri, bir davada/başvuruda tüm söylenenler arasından inceleyecekleri ciddi hukuki sorunları, incelenebilir ciddiyette olmayan veya incelenmesine gerek bulunmayan iddialardan ayırtmaktır. Mahkemelerin enerjilerinin önemli bir kısmını bu ayırttırmaya ayırdıkları gözlemlenebilir. Mahkemelerin bu ayırttırma işlemini nasıl yaptıkları ve bazı iddiaları neden inceleme dışında bıraktıklarını açıklamaları, hem başvuruocular ve hem de karar okuyucuları bakımından öğreticidir.

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, karar gerekçesinde incelediği sorunların yanında incelemeye değer bulmadığı veya gerek görmediği

sorunlardan bazen içeriği anlaşılamayacak kadar kısa³² ve bazen hangi haklarla ilgili oldukları anlaşılabilecek ölçüde³³ söz etmektedir. Anayasa Mahkemesi ise bu sorunu, “*İnceleme ve Gerekçe*” bölümünün hemen başında, “*Başvurucunun iddiaları*” ile “*Değerlendirme*” ana başlıklarının altında, iddianın veya şikayetin özüne ilişkin nitelendirme yapmak suretiyle gidermeye çalışmaktadır.³⁴

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi, Hükümete iletmeye değer bulunduğu başvurularda, Hükümete ve başvurucuya gönderdiği sorularda hangi hukuki sorunları inceleyeceğini de göstermiş olmaktadır. Dolayısıyla başvuru henüz karara bağlanmadan, kararda incelenecek sorunlar görünür hale gelmekte, taraflara eksikliklere itiraz etme fırsatı verilmiş olmaktadır. Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvuru yargılamasının çelişmeli olmaması, bu usulün uygulanmasını da sınırlamaktadır. Anayasa Mahkemesi bazı başvuruları görüş için Bakanlığa gönderse bile, hukuki sorunlarla ilgili sorular sormamaktadır. Böylece hangi sorunların incelendiğini hangi iddiaların dışlandığını, ancak karar gerekçesi yayımlandıktan sonra, gösterildiği kadarıyla görmek mümkün hale gelmektedir.

Sorunların incelenmesi

Karar okuyucuları hüküm gerekçesinde ilk olarak, olmuş oldukları kabul edilen somut olayların soyut bir hukuk normunun kapsamına girip girmediğinin ve giriyorsa hangi hukuk normunun kapsamına girdiğinin; ikinci olarak bir normun kapsamına giren olayların normdaki şartları taşıyıp taşımadığının nasıl açıklandığını görmek isterler. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili bir yargılamada, ilkin, olayların (kamu gücü tasarruflarının) bir hakka müdahale edip etmediğinin ve müdahale ediyorsa hangi hakka müdahale ettiğinin; ikinci olarak müdahalenin normdaki haklılık şartlarını taşıyıp taşımadığının nasıl açıklandığını görmek isterler. Hüküm gerekçesi, bu iki temel sorunun nasıl çözüldüğünü gösteren bir metindir.

Ulusal hukukta hüküm gerekçelerinde nelerin yer alacağını gösteren hükümler bulunduğu halde,³⁵ hangi sorunların hangi sıra düzeninde

32 örneğin bk. Chervyakov ve Diğerleri – Rusya, no. 43443/04, 03.03.2015, §12, 45, 46

33 örneğin bk. Pop ve Diğerleri – Romanya, no. 31269/06, 24.03.2015, §82, 83

34 örneğin bk. İbrahim Can Kişi kararı, no. 2012/1052, 23.07.2014, §24, 25

35 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Hükümün kapsamı” başlıklı 297(1)(c) bendi: “Tarafların iddia ve savunmalarının özetini, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan delilleri, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi,

nasıl incelenip çözümleneceğini gösteren hükümler yoktur.³⁶ Hüküm gerekçelerinde yer alması istenen hususların mevzuatta anıldıkları sıra düzeninde açıklanması, yukarıda sözü edilen sorunların anlaşılabilir bir şekilde çözümlendiği anlamına gelmez.

Sorunların çözümlenmesi, öncelikle incelenecek sorunların tanımlanmasını gerektirir. Tanımlanan sorunlar en kısa biçimde başlıklarda görünür hale gelir. Ulusal hukukta hüküm gerekçelerinde başlıklar konulmasını gerektiren bir mevzuat hükmü bulunmadığı gibi, Yargıtay ve Danıştay kararlarında hüküm gerekçelerinde başlık bulunmamaktadır.³⁷

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi

İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin hüküm gerekçesinde başlıklar kullanmasını gerektiren bir İçtüzük hüküm yoktur. Ancak Mahkeme, hüküm gerekçesinde, incelediği bütün hukuki sorunların görünür hale gelmesini sağlayan başlıklar kullanmaktadır.

Hüküm (judgment) gerekçesinde birinci türden başlık, hak ve özgürlüklerin yer aldığı madde ve fıkraların "ihlali iddiası" şeklinde verilmektedir. Hak ihlaline ilişkin ana başlıklar, örneğin "Birinci Protokolün 1. maddesinin ihlali iddiası" veya "Sözleşme'nin 6(1). fıkrasının ihlali iddiası" olarak ifade edilmektedir. Mahkeme Sözleşme'deki bir hakkın ihlal edildiğini tespit etmiş ise, "Sözleşme'nin 41. maddesinin uygulanması" ana başlığı altında

sabit görülen vakalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepleri". 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun "Kararlarda bulunacak hususlar" başlıklı 24(1). fıkrası: "e) Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm: tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı, ...". 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "Hüküm gerekçesinde gösterilmesi gereken hususlar" başlıklı 230(1). fıkrası: "a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler. b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi. c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; ...".

36 Yerel mahkeme kararının gerekçesi yönünden bozulmasına karar veren bir Yargıtay kararının (Y.8.C.D., E. 2013/16760, K. 2014/52017, K.T.:05.03.2014) gerekçesi hepsi şu kadardır: "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 141/3., CMK.nun 34. ve 230. maddeleri uyarınca mahkeme kararlarının gerekçeli olması ve hükmün gerekçesinde, iddia ve savunmada ileri sürülen görüşlerin yazılması, kanıtların tartışılarak değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen kanıtlar ile mahkemeye ulaşılan kanaatin, sanıkların ve suça sürüklenen çocuğun suç oluşturduğu sabit görülen fiilinin belirtilmesi ve bu fiilin nitelendirmesinin yapılması gerekirken, gerekçeden yoksun biçimde mahkumiyet hükmü kurulması, ..."

37 Yargıtay ve Danıştay karar metinleri, genellikle bir kaç paragraflık kısa metinlerdir. Ancak metinlerin başlıklar konulmasına gerek görülmecek kadar kısa yazılma nedenleri ve bunun sonuçları üzerinde düşünülmemelidir.

tazminat taleplerini incelemektedir. Mahkeme alınması gereken tedbirlerle ilgili olarak gerekli gördüğü taktirde, ayrı bir ana başlık altında “Sözleşme’nin 46. maddesinin uygulanması” ile ilgili sorunları incelemektedir.

Mahkeme bir hak ihlali iddiasını normal olarak ilk önce “Kabuledilebilirlik” başlığı altında kabuledilebilirlik şartları yönünden incelemekte ve kabuledilebilirlik şartlarını taşıdığını düşündüğü ihlal iddiasını “Esas” başlığı altında hakkın tabi tutulduğu şartlar yönünden incelemektedir.³⁸ Mahkeme bazı başvurularda Hükümetin kabuledilebilirlik şartları yönünden yaptığı bir itirazın incelenmesini Esas incelemesinin sonuna bırakmakta ve Esas incelemesinden sonra bir cümle ile kabuledilebilirlik itirazı konusundaki hükmünü vermektedir.³⁹ Mahkeme bir başvurudaki ihlal iddiasının kabuledilebilirlik şartlarını taşımadığını düşünüyorsa, bir karar (decision) ile başvuruyu sonlandırmaktadır. Hem kabuledilebilirlik ve hem de esas incelemesi yaptığı başvuruları ise bir sonkarar (judgment) ile sonlandırmaktadır.

Bir başvuruda Sözleşme’nin değişik maddelerinin ihlali iddiaları ayrı başlıklar altında incelendiği gibi, bir madde veya fıkranın (örneğin 6(1). fıkrasının) içindeki birden fazla hakkın ihlali iddiaları, hatta bir hakkın devlete birden fazla yükümlülük yüklediği (örneğin 2. madde) hallerde her bir yükümlülüğün ihlali iddiaları ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Bir başvuruda birden fazla şikayete yol açan olay varsa (örneğin, uzun gözaltı ve gözaltında kötü muamele, yine örneğin uzun yargılama ve davadaki diğer taraf karşısında dezavantajlı muamele), bu olaylar nedeniyle birden fazla hakkın ihlal edildiği ileri sürülebileceğinden, bu ihlal iddiaları ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Bir olay sadece bir hakkın ihlal iddiasına yol açabilir; dolayısıyla kural olarak bir başlık altında sadece bir hak ihlali incelenir.

Mahkeme, devletin bir tasarrufunun Sözleşme’deki bir hakkı ihlal edip etmediğini incelerken, kural olarak ilk önce “başvurucunun şikayetini ve davalı devletin savunmasını” özetlemekte; ikinci olarak uygulanacak madde veya fıkradaki hak ile ilgili “genel ilkelere” yer vermekte; üçüncü olarak “genel ilkelerin olaya uygulanması” ile sonuca varmaktadır. Bu aşamalar genellikle alt başlıklar halinde birbirinden ayrılmaktadır. Ancak Mahkemenin bu aşamaları birbirinden alt başlıklarla ayırmadan incelediği kararları da vardır.⁴⁰

38 bk. örneğin Emel Boyraz – Türkiye, no. 61960/08, 12.02.2014

39 bk. örneğin Chinnici – İtalya (No. 2), no. 22432/03, 14.04.2015, §28, 47, 48

40 bk. örneğin Emel Boyraz – Türkiye, no. 61960/08, 12.02.2014, §70-75

Genel ilkeler kısmı, güvence altına alınmış hakkın veya ilkenin önemi, kaynağı, yararlanma veya sınırlama şartları, şartları uygulama kriterleri, kriterleri etkileyen faktörleri açıklayan bir bölümdür. Bu kısım, şikayet konusu türden müdahalenin ilgili hak veya ilkeyi ihlal etmemiş sayılabilmesi için taşıması gereken özellikleri gösteren bir kısımdır. Bu kısımda, sonuç itibarıyla söz konusu hak veya ilkenin ve bu bağlamda devletlerin yükümlülüğünün kapsamı belirlendiğinden, bireylerin ve devletlerin (ve doğaldır ki karar okuyucularının) büyük önem verdikleri bir kısımdır. Bu bölümde önceki kararlardaki cümleler tekrar edilip önceki kararlara atıflar yapılarak içtihat istikrar vurgulanmaktadır. Kapsamın genişliğini etkileyen kriterlerde ve hatta sözcüklerdeki değişiklik içtihat değişikliği oluşturabileceğinden, yeni kriterlerin tartışılarak gösterilmesi gerekmektedir.⁴¹

İlkelerin olaya uygulanması kısmı, genel ilkeler kısmında gösterilen şartların, kriterlerin ve faktörlerin olayda bulunup bulunmadığı sorusuna yanıt arandığı kısımdır. Bu bölümde hak ve ilkelerden söz edilirken hak ve ilkelerin kapsamının gösterildiği ilgili paragrafa, olaylardan söz edilirken olaylar bölümündeki ilgili paragrafa atıf yapılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde, kararlarda “ *tarafların iddia ve savunmaların özeti*” ile “ *karar gerekçesi*”nin yer alması öngörülmüş (İçtüzük md. 77(1)(b)(7) ve (7), md. 78(1)(b)(5) ve (6)), ancak hüküm gerekçesinin nasıl oluşturulacağına ilişkin bir hüküm getirilmemiştir.

Anayasa Mahkemesi “ *İnceleme ve Gerekçe*” bölümünde hüküm gerekçesini yazmaktadır. Bölüm başlığı “ *İnceleme ve Gerekçe*” olduğundan, bunun altındaki ana başlıkların “ *İnceleme*” ve “ *Gerekçe*” olması beklenir. Ne var ki Mahkeme’nin bu bölümü, “ *A. Başvurucunun iddiaları*” ve sonra “ *B. Değerlendirme*” şeklinde iki ana başlık altında yazdığı görülmektedir.

Başvurucunun iddiaları ana başlığı altında, başvuru dilekçesinin geniş bir özetinin yapıldığı görülmektedir. Başvuru dilekçesindeki sıraya uygun olarak, başvurunun şikayet ettiği olaylardan sonra ihlal edildiğini ileri sürdüğü anayasal haklara veya Anayasa maddelerine yer verilmektedir. Başvurucunun iddiaları ana başlığı altında yazılanlar, yukarıda incelenen

41 bk. örneğin Vilho Eskelinen ve Diğerleri – Finlandiya [BD], §39 ve devamı

“Başvurunun konusu” bölümünde yazılanlarla hemen hemen aynı, bazen biraz daha ayrıntıya yer veren halidir. Dolayısıyla yukarıda başvurunun konusu bölümüne ilişkin yapılan eleştiriler, başvurucunun iddiaları ana başlığı altında yazılanlar için de geçerlidir.

Mahkeme, değerlendirme başlığı altında ilk olarak, yukarıda ifade edildiği gibi nitelendirme yetkisini kullanarak, başvurudaki hangi ihlal iddialarını inceleyeceğini belirlemektedir. Dolayısıyla buradaki ifadelerden, başvurudaki bazı şikayetlerin inceleme dışında bırakıldığı ve incelenecek olan ihlal iddialarının hangi maddeler bakımından inceleneceği anlaşılmaktadır.⁴² Bu dışlama ve nitelendirme işleminin Anayasa Mahkemesi tarafından her zaman başarılı bir şekilde yapıldığını söylemek zordur.⁴³

Mahkemenin Değerlendirme başlığı altında, “1. Kabul edilebilirlik”, “2. Esas” ve ihlal tespit edilmiş ise “3. 6216 Sayılı Kanun’un 50. Maddesi Yönünden” alt başlıkları altında inceleme yaptığı görülmektedir.

Bir başvuruda birden fazla incelenebilir ihlal iddiası varsa, Mahkeme “Kabul edilebilirlik” alt başlığı altında, önce her bir ihlal iddiasını ayrı alt başlıklar altında kabul edilebilirlik yönünden incelemekte ve sonuca varmaktadır. Bu aşamada kabul edilebilir bulduğu ihlal iddialarını “Esas” alt başlığı altında, yine ayrı ihlal iddiaları alt başlıkları altında bu kez esas yönünden incelemekte ve sonuca varmaktadır. Bu inceleme sırası okuyucu açısından ihlal iddiaları arasında kopukluk oluşturmaktadır. Her bir ihlal iddiasının bir başlık altında önce kabul edilebilirlik açısından incelenmesi ve kabul edilebilir bulunmuş ise hemen esas açısından incelenip sonuca varılması daha uygundur.

42 bk. örneğin, Süleyman Öner ve Diğer 2 Başvurucu kararı (no. 2013/9062, Karar günü: 18.06.2014). Bu davaya konu olayda başvuru, tapu tescil davasının uzun sürmüş olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ve bu süre içinde taşınmazdan yararlanma mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür (§26). Anayasa Mahkemesi makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını esastan inceledikten sonra şöyle demiştir: “Başvurucular ayrıca, uzun süren yargılama nedeniyle taşınmazdan yararlanamadıkları gibi taşınmazdan sağlanan gelir desteğinden de mahrum kaldıklarını belirterek, Anayasa’nın 35. maddesinde tanımlanan mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiş olup, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yukarıda yer verilen tespitler ışığında, mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiaların ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir” (§56). Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde yapmış olduğu tespitin mülkiyet hakkı ihlal iddiası yönünden değerlendirmeyi neden gereksiz kıldığı anlaşılamamaktadır.

43 Bu konuda ayrıntılı bir inceleme için bk. O.Doğru, “Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvurularda Nitelendirme Yetkisi”, Haşim Kılıç’a Armağan, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Cilt 1, s.467-520, Ankara, 2015.

Mahkeme “Esas” alt başlığı altında bir hak ihlal iddiasını incelerken, ilk önce söz konusu hak ile ilgili ilkelere yer vermekte sonra bu ilkeleri olaya uygulamaktadır. Mahkeme ilkeleri, konuyla ilgili İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarından atıflarla aktarmaktadır. Ancak bu ilkelerin aktarımı her zaman başarılı değildir. Örneğin gözaltında kötü muamele şikayetinin bulunduğu Deniz Yazıcı kararında⁴⁴ Mahkeme, kötü muamele yasağının ihlali iddiasını usul yönünden incelerken on sekiz paragraf halinde genel ilkelere yer vermiş, soruşturma makamlarının resen hareket geçmeleri gerektiğinden söz ettiği halde soruşturmanın hemen başlatılmasının gerekliliğinden söz etmemiştir. Soruşturmanın hemen başlatılması ilkesi ihmal edildiği için, olayda başvuru gözaltında kötü muamele gördüğünü 16.05.2008 tarihli emniyet ifadesinde anlatmış olmasına rağmen savcının 10 gün sonra 26.05.2008 tarihinde soruşturma başlatmış olmasındaki (§ 105) gecikme, Mahkemenin dikkatini çekmemiştir.

Güllüzar Erman kararına⁴⁵ konu olan olayda başvuru, diğer sanıklardan A.A.’nın kolluk tarafından işkenceyle ve avukatın katılımı sağlanmaksızın alınan ifadesinin kendisi aleyhine delil kabul edilerek mahkum edilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkeme, tam on paragrafta (§ 58-67) İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi kararlarına atıflar yaparak konuya ilişkin ilkelere yer vermiştir.⁴⁶ Mahkeme genel ilkelerin olaya uygulanması sırasında, geniş alıntılar yaptığı diğer sanığın başvuru suçuyla suçlayan gözaltındaki ifadesine (§ 68), doktor raporlarına (§ 69), savcı önünde verdiği ifadesine (§ 70), duruşmadaki ifadesine (§ 71), ceza mahkemesinin başvuru hakkındaki değerlendirmesine (§ 72) yer vermiş ve şöyle demiştir (§ 73): “İlk Derece Mahkemesinin sübuta ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde, sanık A.A.’nın kolluk ifadesindeki ikrarı dışında kamera görüntü kayıtları, banka çalışanlarına ait teşhisleri, diğer tanıkların anlatımları, olay yeri inceleme raporu ve sanık A.A.’nın ev aramasında bulunan tabancalar gibi başkaca delillere de dayanıldığı; A.A.’nın ikrar içeren ifadesinin, İlk Derece Mahkemesinin sübut konusunda ulaştığı vicdani kanaat bakımından

44 Deniz Yazıcı kararı, no. 2013/6359, Karar günü 10.12.2014

45 Güllüzar Erman kararı, no. 2012/542, Karar günü: 04.11.2014

46 Ne yazık ki Anayasa Mahkemesi, İHAM’ın bu bağlamda konuyla ilgili Örs ve Diğerleri - Türkiye, Söylemez - Türkiye, Hacı Özen - Türkiye, Göçmen - Türkiye, Harutyunyan - Ermenistan kararlarına atıf yapmamıştır. Bu kararlarda işkence altında alınmış ikrarların kesinlikle delil olarak kullanılmayacağı vurgulanmaktadır.

belirleyici yegâne delil olmadığı ve diğer delilleri önemsiz kılmadığı görülmektedir. Bu tespitler ışığında, başvuru hakkındaki yargılamanın bir bütün olarak adil olmadığı söylenemeyeceğinden, başvuru hukukunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.”

Anayasa Mahkemesi'nin işkence altında alınmış ikrarın, “belirleyici yegâne delil” olmaması ve “diğer delilleri önemsiz kılma” ması halinde mahkumiyet için dayanılabileceği sonucuna varması, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin konuya ilişkin getirdiği ilkelerle çelişmektedir.

“Hüküm”

Uyuşmazlığın çözümüyle hangi sonuca varıldığı ve bundan sonra kime ne yükümlülük düştüğü, kararın hüküm fıkralarında gösterilir. Hüküm fıkralarında, i) bir iddianın kabul edilebilir (esasan incelenebilir) olup olmadığı, ii) kabul edilebilir ise, iddianın dayandığı olayın bir hakkı ihlal edip etmediği, iii) bir hak ihlal edilmiş ise, giderimin nasıl sağlanacağı gösterilir.

Anayasa Mahkemesi kararının hüküm fıkralarında, kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin sonuçlar kavramlarla gösterilmekte, ancak çoğu zaman Anayasanın hangi maddesinin ihlal edildiği veya ihlal edilmediği gösterilmemektedir.⁴⁷

Sonuç

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarına isim vermeye başlaması, Türkiye’de içtihat hukukunun gelişimine katkıda bulunacaktır. Diğer mahkemelerin de kararlarını isimlendirmeleri halinde bu katkıyı genişletecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin tüm bireysel başvuru kararlarının elektronik ortamda erişilebilir olması, kararların eleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Yargıtay ve Danıştay kararlarının da tümünün erişilebilir olması, içtihat hukukunun güçlenmesini sağlayacaktır. Yargısal kararlara erişimin sınırlanmasının, hukuka erişim hakkının özünü zedelemek bir yana, kamunun adalete olan güvenini de sarsmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarının gerekçelerinin yazım kalitesinin artırılmasına ihtiyaç vardır.

47 Örneğin, Mürsel Bayrak kararı, no. 2014/6419, Karar günü 25.03.2015, Yayımlanma tarihi 30.03.2015